

ՀԱՐՄԱՆԱՎԱՐ Ժայռ Թ. 115 Դորպեդ Գ. Ին մէջ Օրբել. 1, 278, ԱՍ. 252. հորս "նոր ամուսնացած կին, + էւ "քնիւցք, օտառաւոր" = "հարկ վաճար, + Հմմտ. Գերմանացի Magde-sprunger, Վալդը տես Օրբել. 1, 203—209 = ԱՍ. 252—253 (Թղթ. կէլին քանի "հարստա-ժայռ"):

ՀԱՐԲ (սեռ. Հարտ, Տյոյ. Հարտ) Թ. 36 Գ. Տուրուքեանի. բառ Խոր. 23. Ինքն. ՀՀ. 115 պիտի բլլայ = հարտ "հարկեր" (սեռ. Հարտ, Ե. հարտ քանի): Բնականապէս սխալ:

ՀԱՅԻԲ տեղի Թ. 111 Վայոց ձոր Գ. Ին մէջ Օրբել. 262. հայն "օժտանել բառած ծառը", Ե. հայն: Ասկէ Հայտնացի-դիւր տեղի Թ. 114 Աղա-հէք Գ. Ին մէջ Օրբել. 266 = "հայեցեալ աղ-բիւր": — Հայտնացի-դիւր տեղի Աշտիշառու մէջ Թ. 30) Տարաւ Գ. Ին մէջ Փաւստ. 38, 43 = "հայ-ցեցեալ պարտէլ, (հնդկ "հայտնա պարտէլ, միայն Գաւառի 38): — Հայտնացի Էլ-Էլ գիւղ Ի Տարաւ (որմէ եր Ս. Մարոյ) Կորին 13, Փարպ. 33 եւս. հայտնացի, որ Ե. սեռականն է "հայտն-ի" = հայն + Էլ մասնիկ = "փոքրիկ հայեր", ուստի Հայեցեալ Գիւղ = "փոքրիկ հայեցեալ Գիւղ":

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐՈՒՄ Բերդ Կապանի. 273, Հայտնացի Կիր. 145, Ինքն. ՀՀ. 304 յԱրցախ. հայտն. Թաւուշ, + Իւրցի + "վալը, Թաւուշ, = "Թաւուշ Թաւուշ":

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Ժայռ եւ Կոր Ի Տայա (տես վերն էլ 245) Լաստի. 4, 82, Աղա. 276 (Հայտն.). հայտն. "Կապան" = "Թաւուշ Կապան":

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Թովմ. Մեծոփ. Երեսնա-կարան էլ 52, ԱՍ. 354 Գաւառայ Ժովմ. Թ. 187 Մարտ Գ. Ին մէջ, միասնայն. հայտն. = "հայերու զաւարելու ձոր":

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ տեղի Թ. 113 Սոթ Գ. Ին մէջ Օրբել. 264. "հայտնացի" + "վալը տես վերն էլ 278, ԱՍ. 64 ունի Հայտնացի-դիւր տարբեր ընթեր-ցածք. հայտն. + Թաւուշ:

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ տանք Ժայռ Կորի վայր՝ Զորքորի հարաւակողմ (Հայտնապահն Գոր) ԽԱՍ. 28, Խոր. 78 = Կապանի. 7, Հայտնացի-դիւր Աղա. 34, 35 (Խորհանգիւն 78), Յովհ. Կիւղ. 90. պարս. հայտն. "հարաւակողմ" = "հայ. հայր" + Իւր = "հարաւակողմ", արեւմտայն շե-նուած: Աղաւանդ մէկ զաւարելի պարս. անունն է (Վիլիս պարս. "Հայտնակողմ"):

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ միասնայն Թ. 9 Կորի Գ. Ին մէջ Աղա. 176, 185, Լաստի. 6 ("Հայտնացի հարաւակողմ"), Մարտ. Ուս. 54 (սխալ "Հայտնացի հարաւակողմ"), "Հայտնացի կամ Հայտնացի վայր": Ըստ Ինքն. Կորի Կոր Կայ. 75 անունն առաւ Հայտնացի կամ Հայտնացի Գիւղին: Կիւղ. 1, 194 Գիւղը կ'ա-նունեն Հայտն (Կարմիր վայր)։ Ուստի հայ. հայտն. բառը չէ:

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Ժայռ Կորի Կորի վայր՝ Զորքորի հարաւակողմ (Հայտնապահն Գոր) ԽԱՍ. 28, Խոր. 78 = Կապանի. 7, Հայտնացի-դիւր Աղա. 34, 35 (Խորհանգիւն 78), Յովհ. Կիւղ. 90. պարս. հայտն. "հարաւակողմ" = "հայ. հայր" + Իւր = "հարաւակողմ", արեւմտայն շե-նուած: Աղաւանդ մէկ զաւարելի պարս. անունն է (Վիլիս պարս. "Հայտնակողմ"):

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ միասնայն Թ. 83 Երեսն-ացի Գ. Ին մէջ Թաւուշ Սահակայ Արքունայ եւ Թղթ. առ Սահակ Արք.՝ Խորհանգիւն Ժովմ. 281, 295. հայտն. (սեռ. հայտն.) = "հայերու վայր", Այժմ Հայոց վայր Բոհան-սուր պարտէլ կոչ-մըր: Գիւղին հիւսմանք տես վերն էլ 217:

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Զոր տեղի Թ. 117 Բալը Գ. Ին մէջ Օրբել. 2, 268. Հայտնացի Թ. 120 Կապանի Գ. Ին մէջ ԱՍ. 287 (տարբեր ընթերց.) Հայտնացի Օրբել. 2, 270). "Հայտնացի կամ հայ (հայ. սեռ. հայտն.) = "ղաւ, ըստ" Բաւառի Ե. Երեսնացի + Իւր:

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Յովհ. Մարտի. 44 (Հայտն. 47 "Զորքորի զաւար Գիւղի համարով ընկեցին ընդ քարն որ կոչեցաւ Հայտնակողմ"), Langlois Collection 1, 377 կը թարգմանէ "jetées-là, (առաջինն հայտն. "անդ, բառն է?)" Հայտնացի մը անունն է Յովհ. Մարտի. 45, սովորական = "հայտնացի", ուստի Հայտնացի = "Հայտն կամ Հայտնացի նետով, Զորքոր": Լայտն. Կորքորի Կաւառ. 38:

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ պար մը Գորքորի մէջ Վար-դան 129. Հայտն. "Հայտնակողմ" + Իւր = "Հայտն-ակողմայն պար":

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ միասնայն Թ. 178 Հայտն Գ. Ին մէջ Աղա. 174, 188, Լաստի. 12 = Հայտնացի Կիւղ. Կիր. 145, Խոր. 78 = "Հայտնակողմայն" (Հայտն-ակողմայն պար մը Զորքորի Կաւառ. 38):

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Մարտի Այրարայ մէջ Սեր. 73, Յովհ. Կիւղ. 63. Հայտն. + Իւր = "Հայտնակողմ-ցիներու ժողովարարներ":

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Գորքոր Սերեայ մէջ ԱՍ. 532. Հայտն. + Իւր տես վերն էլ 275:

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Արարայ մէջ Սեր. 73, Յովհ. Կիւղ. 63. Հայտն. + Իւր = "Հայտնակողմայն պար, զաւար":

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ տեղի Թ. 111 Վայոց ձոր Գ. Ին մէջ Օրբել. 262. հայտն. = "Հայտն":

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ տեղի Թ. 177 Բալը Գ. Ին մէջ ԱՍ. 275. Հայտն. = Կապանի + Իւր "Հայտն" տես էլ 286:

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Երեսնացի մէկ զաւարել Թ. 188 Վարաճան Գ. Ին մէջ Խոր. 29, 84 = Հայտն-ակողմ Կիր. 45, Հայտնակողմ Կիւղ. Կիւղ. 64 (Կա-պանի Կիր. Կիր. 84, ԱՍ. 277 = Կապան. Fraxedän (Կապանի Կիր. Կիր. 84), Կապան. Fraxedän? — Այժմ Կապան, որ Կապանայ լէն Կապան. Բալը (Վարաճան Կիր. 422) եւ Երեսնացի աղաւան կ'անցնէ եւ Երեսնացի կ'անցնէ:

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Կոր կամ ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Բերդ (— Կապան) տեղի Թ. 111 Վայոց ձոր Գ. Ին մէջ ԱՍ. 98, 180, Օրբել. 1, 280. Հայտն. Կիր. անուն ԱՍ. 180 + Բերդ:

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Բերդ Թ. 183 Գ. Փայտակա-րանի. Թ. 2 Բերդ = պար. Päröz (Պարտից արքայ) տես Հ. Բ. 68:

ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Կոր կամ ՀԱՅԻՆԱՎԱՐ Բերդ (— Կապան) տեղի Թ. 111 Վայոց ձոր Գ. Ին մէջ ԱՍ. 98, 180, Օրբել. 1, 280. Հայտն. Կիր. անուն ԱՍ. 180 + Բերդ:

20Գ տեղի Թ. 112 Գեղարքունի գ.ին մէջ Օրբել. 263, 2-րդ էտր. ԱՍ. 38, 50. 2) Գիւղ Թ. 186 Կասպից գ.ին մէջ Յովհ. Կիթ. 52, Ասող. 109, ԱՍ. 291. 3-րդ (սեռ. 3-րդ) «ձագուկ, բաւը?»: — 2ԱԳԱՎԱՆԻ Վարդան Այն. 420, Թովմ. Մեծոփ. Յիշատակարան 52, Խնձիճ. ՀՀ. 455, ԱՍ. 291 (Վարդ. 2ագ. Գիւղի քով) = «2ագի վանք»:

2ԱԳԱՎԱՆՐ տեղի Թ. 116 Հարանդ գ.ին մէջ Օրբել. 267, ԱՍ. 255. 2-րդէն զինակ Հարանդ, 2-րդէն զայն քերէր Ի Հարանդ Օրբել. 1, 52, ԱՍ. 260 - 261. 2-րդ? առասպելական անձ Օրբելեանի քով 1, 52, ԱՍ. 255? 3-րդ:

2ԻԱՍԱՐ տեղի Թ. 114 Աղահէնք գ.ին մէջ Օրբել. 266, ԱՍ. 266. 3-րդ + սր = «Հին գլուխ»:

2ԻԹԱՆԻՃ քաղաք Թ. 11 Հաշտեանք գ.ին մէջ ՍԲ. 77 Կերեւայ Թէ = է յէն «Հիթապտոյ իւղ», + սորձ տն էլ 274: Բայց քաղաքն Ասող-կան քով 86 կը կուտի կիւնի՝ = Են. *Kithariz* (սոս), սոսր. *Qithiz* տնս վերն էլ 863: 2այնական տե-սակեան յիթ յիթ փոխութիւն ու Հակառակը՝ անկա-րելի է: Արեւմե Բնչկան 2ԻԹԱՆԻՃ կիթիճի Հեռ Տամանյանընդու է:

2ԻԽԱԿԵՐՏ միայն Յովհ. Մամիկոնեան թով 30 շինե կուրեայն 2ԻԽԱԿԵՐ քաղաք մեծ. եւ փոխե զանուն քաղաքին ըստ անուն ինքն... Գորպեւ, այսինքն Համադ, եւ 58 Կայ թաղեալ... Ի 2ԻԽԱԿԵՐ Տարանոյ Ի Գորպ. քաղաքին. 2Ի-ն? (սովորաբար = Հինք) + իւր:

2ԿԱՆԱՎԱՆԱՐ տեղի Թ. 185 Նիգ գ.ին մէջ Ասող. 165. 3-րդ + Լուս = «Հակ ծախե-լու տեղ», — Առկէ՝ 2ԿԱՆԱՎԱՆ տեղի Թ. 120-Այլտե գ.ին մէջ Օրբել. 261. 3-րդ + սր-ն? (սովորաբար = արածող), Հմմտ. 2ԿԱՆ-ը կողմն Ի Կիթիկա Մարթ. ՌԱՏ. 397:

2ՈՂԱԿԵՐՏ աւան եղել. 60 («Փարսեան — Արգեանք — Չողեկ — Երմուխ»,) ասոր տեղ եղիւնի Մոսկուայի Հրատարակութեան ունի (էլ 73) Յուլիոս, տեղի Թ. 181 Դակապ գ.ին մէջ, այսմ Բարաքայէ ըստ ԱՍ. Ի 123. 2-րդ? (սովորաբար = «ցողուն, գաւառ»,) + իւր: Հմմտ. Յուլիոս:

2ՈՐ (սեռ. 2-րդ) Թ. 153 գ. Գուգարայ = 3-րդ «Նովի», յետոյ 2-րդէն, 2-րդ էտր. 2-րդ-էտր բառած տն էլ 234, 290. 2-րդ էտր «գաշա 2-րդ», — Ուրիշ 2-րդ մը կը յիշէ ՍԲ. 108 «Ենդ ճանապարհս 3-րդ, Ենդ մէջ Ասորես-տանի եւ Տարանոյ = ձոր եւ կապան Բաղիւնայ = Ասող. 120 «Ենդ ճանապարհս 2-րդ», Վեռնդ 9 նոյն կողմեր կ'առնուեն «Զիկրն ճանապարհին 2-րդ», եւ Փաւսա. 159 2-րդ (իր ուղղ. — Հայց) — ?

2ՈՐԲ Թ. 118 գ. Սինեանք, վերջն Կաշու կուտած, Կապան ամուր քաղաքով Օրբել. 2, 78. 2) տեղ մը Վապուրականի մէջ Արծր. 254 = 3-րդ «Տովեանք»:

2ՈՐՈՑ ԳԵՏ (Բորչալու գետին կողմերը Ալեքան Մեծ Հայք էլ 82, Ենդ մէջ Ռաւոյ եւ Գար-գուրք ըստ Սին — Մարտինի) Կաշանի. 273, Վար-դան 138. 2-րդ (կամ 3-րդ) + Էտր = «2-րդ գետ» (կամ «Տովան գետ»):

2ՈՐՈՑ ՎԱՆԻ միաստան Թ. 74 Տուպ գ.ին մէջ Յովհ. Կիթ. 100, Արծր. 63, 238, Օրբել. 2, 18, Վարդան 116, Մարթ. ՌԱՏ. 87 (= 2-րդ-էտր = Սուր-դ-դ Ինձիճ. ՀՀ. 187) = «Վանք 2-րդ», կամ «Վ. Տովեան»:

(Սուր-դ Կիթ. Ալեքայ վիճակին մէջ Կինէ 2, 366, 2ՈՐԱՎ Ինձիճ. Նոր Հայ. 308 = 3-րդ «Փորք ձոր»)

(Հարան-իւն)

է. ՆԻՐՈՇԻՐՈՒ

Լ Ե Ջ ՈՒ Ր Ա Ն Ա Վ Ա Ն

ՍՅՈՒԿԱՐԱՆԻՆ ԿԱՆ ՀԵՏԱՅԵՏԻՐԻՆԵ

(Հարան-իւն-իւն)

15.

1. Հայ. Կիթ (Կիթ, Կիթ) «պարկ յամբողջ մարթոյ կինգանայ» — Ջոյ, Գիւղ, քաղաքայն, կա-թին = Հեղեւր. **de-hā* առ. արմ. **de* «կապել, պիղել, Հաստառել, մարտիւ (lier)» (սիր. *diāna* շէլ. **kiyān* յուն. *diōd*, *diōdyma* եւ այլն) «աւաղան, անօթ Ջոյ, Գիւղ եւ այլն (*réservoir*)» Զախանշանակով համար:

Լաւա. *uter* (*utris*) «տիկ (*Schlauch, outre*)» = **utri* «տիկ Ջոյ» կը պատկանի առ յուն. *údria* «կոյտ Ջոյ» եւ լաւա. *utrida*, Հայ. Գիւղ, Հեղեւր. *uoda* «Ջուր» (*Thurneysen KZ. 32, 563*), ա. Walde 693: Լաւա. Ի մէջ **utris* եղ. աղղ. — Էն եղաւ **utrys*, **utres*, **uter* եւ *d-էն է, noster, ventler* բառերուն ազդեցութեան տակ:

2. Հայ. Կաշու-ը (Է, Ե) բառը Համե-մասեցին Fr. Müller, Armenica VI, էլ 5, Bugge, Beiträge էլ 22, Bartholomae, Studien zur indogerm. Sprachgeschichte 2, 24, IF. 2, 268 յուն. յեթորա «Թուր», արահեւ, կամեւը, բառին հետ: *Hübschmann* Arm. Gramm. 1, 457 այս Համեմատութիւնը գեռ ապահով չէր: Ըստ ի յեթորա բառը յալփոս, ծուռ, կոր «*ցրեմ-սոս բառի հետ» առ Հեղեւր. արամաւր յեմին «Ծուռ» (*Prellwitz*, առ. սու. 56) կապելով Կաշու-ը Հեւն ալ կը պարզուի, որ **ut-էտր* **ցրեմին-նեւմ*, **ցրեմին-նեմ*, **ցրեմնեմ*, **ցրեմնեմ* բայէն ունի, իսկ —ը (ա) —*uridhāy* է, ուրեմն բոլոր Կաշու-ը բառը Հեղեւր. *ցրեմին-ւր* — *idhāy*, իսկ յեթորա Հեղեւր. **ցեմիւր* — Հեւն Համեմատաբանող է, յուն. բառը աւանդ — *ու* — *նեմին* բաղաձայնի. Հայ. բառին նախաբայը *ցրեմին-նեւմ* եւ յուն. յալփոս առաջին վանկի մէջ երկուքն ալ զորք կը ցուցնեն, որովհետեւ Հեղեւր. Հեւնը Հեւնեւր — *նեւ* եւ *ու-էտր* կը պի, այսպէս եղաւ **ցեմին-էն* **ցրեմին*, երկու Հեւնեւր յեթորա Հեղեւր. **ցեմ-ւր* եւ Հայ. Կաշու-ը Հեղեւր. Նախա-Հեւն **ցրեմին-ւր* — այս վերջնը, իր Գուրպի